

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Олександр ГОЛОВКО

2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 24 Сфера обслуговування
(шифр і назва)
спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)
освітня програма Туризм
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова/ за вибором)
факультет Міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2022 / 2023 навчальний рік

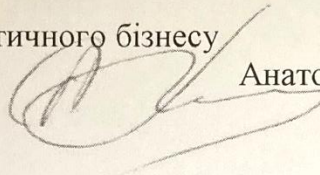
Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “_30_” __серпня_ 2022 року, протокол №_1_

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: канд. іст. наук, доцент Наталя АКСЬОНОВА

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол від “_29_” __серпня_ 2022 року, протокол №_1_

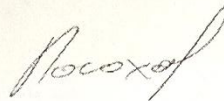
Завідувач кафедри туристичного бізнесу
та країнознавства

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Туризм»

Гарант освітньо-професійної
програми «Туризм»

Іван ПОСОХОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “_29_” __серпня__ 2022 року, протокол №_1_

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавра спеціальності (напряму) 242 – «Туризм».

1. Опис навчальної дисципліни

1. Мета дисципліни: формування професійних в першу чергу практичних навичок щодо екскурсійного обслуговування, розробки і ефективного проведення екскурсій 1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму;
- засвоєння студентами теоретичних основ екскурсійної справи: сутності екскурсії, її основних ознак та функцій, класифікації екскурсій, формування екскурсійної тематики;
- виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;
- набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії;
- ознайомлення з методичними прийомами підготовки та проведення екскурсій, технологією створення нової екскурсії, особливостями застосування методичних прийомів показу, розповіді та руху;
- визначення шляхів удосконалення професійної майстерності екскурсоводів, забезпечення якості екскурсійних послуг;
- опанування основами методики організації екскурсійного обслуговування різних категорій туристів і екскурсантів.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до ОПП:

- ЗК 3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- ЗК 4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу;
- ЗК 5. Прагнення до збереження навколишнього середовища;
- ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК 9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми;
- ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії;
- ЗК 13. Здатність планувати та управляти часом;
- ЗК 14. Здатність працювати в команді та автономно.

Формування наступних фахових компетентностей:

- ФК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності;
- ФК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ФК 4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління;
- ФК 6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного);
- ФК 7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту;
- ФК 8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем;
- ФК 10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал;

ФК 12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу

ФК 13. Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації;

ФК 14. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці;

ФК 15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

1.3. Кількість кредитів – 6.

1.4. Загальна кількість годин – 180.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	14 год. (4 ауд, 10 дист.)
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	- год.
Самостійна робота	
116 год.	166 год.
В тому числі індивідуальні (контрольні) завдання	
20 год.	20 год.

1.6. Заплановані результати навчання

Після засвоєння курсу студенти мають вміти:

- працювати у складі групи над створенням нової екскурсії;
- розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб індивіда на підставі знань екскурсійних ресурсів рекреаційного комплексу, культури, релігії рекреанта, існуючих технологій розробки екскурсійної програми, методик проведення екскурсій;
- організовувати та планувати екскурсійну діяльність;
- готувати контрольний та індивідуальний тексти екскурсії;
- розробляти та проводити екскурсії;
- користуватись основними прийомами проведення екскурсій;
- складати технологічну карту екскурсії;
- знати принципи екскурсійного обслуговування різних верств населення, вітчизняних та іноземних туристів;
- складати конспекти, тези, історичні довідки; відповідати на питання за темою екскурсії;
- проводити екскурсію; забезпечити безпеку учасників екскурсії.
- володіти технологією організації нової екскурсії;
- мати навички проведення та організації екскурсійної діяльності.

Знати:

- класифікації екскурсії за різними типологіями;
- характеристику екскурсії як особливого засобу пізнання;
- періоди історичного розвитку екскурсійної діяльності в Україні;
- характеристику видів ресурсів у екскурсійному туризмі;

- державну політику та нормативно-правове регулювання у сфері екскурсійної діяльності;
- перспективи екскурсійної діяльності в Україні.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до ОПП, зокрема:

ПРН 8. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.

ПРН 11. Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності;

ПРН 12. Застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

ПРН 15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань;

ПРН 20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ I. Теоретичні засади екскурсійної діяльності

Тема 1. Мета та завдання екскурсії, термінологія

Екскурсія як туристична послуга. Місце екскурсовода в екскурсії. Відмінність гідів від екскурсовода. Визначення терміну «гідизм». Мета і завдання екскурсії, її цілісність. Взаємозв'язок мети, теми і назви екскурсії. Принципи проведення екскурсії та її адресність. Сім основоположних ознак екскурсії. Оцінка екскурсії. Вплив екскурсовода на екскурсантів. Сутність екскурсійного методу пізнання навколишнього світу. 10 заповідей екскурсійної справи.

Тема 2 Класифікація екскурсій.

Потреба в класифікації екскурсій. Параметри класифікації екскурсій. Оглядові екскурсії та їхні особливості. Види тематичних екскурсій. Особливості виробничих екскурсій. Літературні екскурсії та їхні види. Класифікація за способом пересування, складом і чисельністю групи. Екскурсії екстремальні та за покинутими місцинами. Екскурсії казкові та за місцями зйомок фільмів. Екскурсії злочинними та містичними місцями. Екскурсії за місцем проведення: міські, замські, музейні. За способом пересування: пішохідні, та з використанням різних видів транспорту. За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-концерт, екскурсія-спектакль, екскурсія для спеціальної аудиторії, навчальна екскурсія, пробна екскурсія.

Тема 3 Етапи створення нової екскурсії

Напрями підготовки екскурсії. Значення етапів підготовки екскурсії. Поняття творча група підготовки екскурсії. Складання бібліографії та пошук інформації. Принципи підбору об'єктів показу екскурсії. Використання електронних ресурсів для вибору об'єктів показу. Класифікація екскурсійних об'єктів. Контекст показу об'єктів – зміст та мета. Значення підтем підготовки екскурсії. Картка об'єкту показу та її значення. Схема екскурсії. Планування маршруту екскурсії. Контрольний текст екскурсії та достовірність даних. Наповнення «портфелю екскурсовода». Хронометраж екскурсії та пробна екскурсія. Прийом-здача екскурсії на маршруті.

Тема 4 Показ в екскурсійній діяльності

Ознайомлення екскурсантів з об'єктами показу: схема послідовності дій. Показ меморіальної дошки. Технологічні інструменти в екскурсії. Технологічні основи проведення екскурсії. Моторність і локальність в екскурсії. Подолання перепон в екскурсії. Акціональність в екскурсії. Прийом попереднього огляду. Прийом панорамного показу. Прийом пояснення. Прийом коментування. Прийом зорової реконструкції. Прийом зорового монтажу. Прийом локалізації подій. Прийом абстрагування. Прийом зорового

порівняння. Прийом переключення уяви. Рух екскурсантів як прийом. Жест як показ. Жести екскурсовода: вказівні, просторові, ілюстративні, конструктивні.

Тема 5 Особливості розповіді в екскурсії

Поняття «екскурсійна аудиторія». Співвіднесення розповіді і показу в екскурсії. Екскурсовод як співрозмовник в екскурсії. Характеристика прийомів розповіді. Прийом завдань. Прийом цитування. Прийом посилення на очевидців. Відповіді на питання.

Тема 6 Культура мови і міміка екскурсовода

Умови сприйняття екскурсії через дикцію екскурсовода. Уміння говорити як основа професії екскурсовода. Засмічення мови. Логічний наголос у виступі. Стиль мови екскурсовода. Форми ораторського мистецтва. «Безперервна мова» екскурсовода. Манери екскурсовода. Дотепність екскурсовода. Культура жестів і міміки екскурсовода.

Тема 7 Виховна мета екскурсії, підготовка екскурсантів до екскурсії

Системи виховання. Культурний туризм. Підготовка екскурсантів до екскурсії. Освіта – головна мета екскурсії. Налагодження контактів з екскурсантами. Педагогічна майстерність екскурсоводів. Організаторський компонент в екскурсії. Дбайливе ставлення до екскурсантів. Прихований діалог з екскурсантами. Патріотичне виховання в екскурсії.

Розділ 2. Надання екскурсійної послуги

Тема 8 Техніка проведення екскурсії

Знайомство з водієм. Обговорення маршруту екскурсії з водієм. Знайомство з групою, презентація водія та маршруту. Організація хронометражу під час екскурсії, поняття «втрачений час». Поняття «шляхова інформація». Пересування екскурсантів під час екскурсії, підготовка до виходу та повернення в автобус. Паркування екскурсійного транспорту. Необхідність «перерв» в екскурсії. Порядок складання технологічної карти екскурсії. Питання під час екскурсії. Ракурси огляду пам'яток. Розташування групи біля об'єкту показу. Наочне використання «портфелю екскурсовода». Конструктивні переходи в екскурсії. Відстань між групами в екскурсії. Особливості екскурсійного погляду на дійсність. Принцип локалізації об'єктів показу.

Тема 9 Дотримання техніки безпеки під час екскурсії

Забезпечення безпеки екскурсантів. Набір для надання екстреної допомоги. Місце екскурсовода в автобусі, безпека екскурсовода. Умови проведення екскурсії. Вимоги до інструктажу під час екскурсій. Спеціальний одяг під час екскурсій. Вимоги безпеки під час проведення екскурсії на виробництві. Цільовий інструктаж в екскурсії. Умови розташування групи перед об'єктами. Вимоги з техніки безпеки в екскурсії для дітей. Правила ознайомлення з водоймищем. Нещасні випадки під час екскурсії.

Тема 10 Правила поведінки під час екскурсій

Права та обов'язки гідів/екскурсоводів. Загальні правила для екскурсантів. Правила поведінки в автобусі під час екскурсії. Права та обов'язки водіїв екскурсійних маршрутів. Правила ануляції екскурсій та повернення коштів.

Тема 11 Правові засади організації екскурсійної справи

Законодавство України щодо організації екскурсійної діяльності. Принципи децентралізації екскурсійної діяльності в Україні. Ліцензування екскурсоводів за кордоном. Нагрудний знак «бейдж» екскурсовода. Дозвіл на здійснення туристичного супроводу. Юридичні вимоги до професії «екскурсовод». Права і обов'язки екскурсовода. Повноваження екскурсовода.

Тема 12 Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування

Суть, основа, принципи диференційованого підходу. Диференційований підхід до організації, змісту й методики підготовки та проведення екскурсій залежно від груп екскурсантів. Формування різних груп екскурсантів. Особливості підготовки та проведення екскурсій для різних груп. Дитячі екскурсії. Особливості екскурсій для молоді. Особливості проведення екскурсій з іноземцями. Гарний настрій як основа екскурсії. Значення фотографування та загадування бажань під час екскурсії. Інклюзивні екскурсії. Екскурсії для людей з інвалідністю.

Тема 13 Екскурсовод як професія

Вимоги до професійних навичок екскурсовода. Особисті якості і таланти. Ризики та обмеження в роботі екскурсовода. Анімаційна складова в професії екскурсовода. Інформаційний голод у екскурсовода. Вивчення новаторського досвіду. Професійні організації екскурсоводів. Попит на екскурсійне обслуговування. Екскурсовод як приватний підприємець. Робота екскурсійних бюро. Діяльність професійних союзів екскурсоводів в Україні і в світі. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода.

Тема 14 Створення та оцінка екскурсійної послуги

Етапи створення екскурсійної послуги. Вимоги до екскурсійної послуги. Договір на екскурсійне обслуговування. Особливості діяльності приватних екскурсоводів. Оцінка якості екскурсійної послуги. Поняття «якість екскурсії». Основні критерії оцінки екскурсії. Фактори підвищення якості екскурсійної послуги.

Тема 15 Ринок екскурсійних послуг

Обов'язки менеджера, що організовує екскурсію. Картка прослуховування екскурсії. Методичні розробки екскурсій. Діяльність туристичних фірм і екскурсійних бюро з розробки і впровадження екскурсій. Етапи просування екскурсій. Особисті сайти екскурсоводів. Рекламні буклети і афіші в рекламі екскурсійного продукту. Просування екскурсій через Інформаційно-туристичні центри. Сайти які просувають послуги екскурсоводів. Розробка аудіоекскурсії як просування екскурсоводом своїх послуг. Робота з рекламою в екскурсійних бюро.

Тема 16 Інноваційні технології у галузі екскурсійних послуг

Інтерактивні елементи в екскурсіях. Використання аудіогіда. Віртуальні екскурсії. Доповнена реальність в екскурсіях. Костюмовані та анімовані екскурсії. Іммерсивні екскурсії. Інноваційні форми просування екскурсійного продукту.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1 Теоретичні засади екскурсійної діяльності												
Тема 1. Поняття «екскурсія», мета та завдання екскурсії	10	2	2			6	5					5
Тема 2 Класифікація екскурсій	10	2	2			6	6	1				5
Тема 3 Етапи створення екскурсій	10	2	2			6	6	1				5
Тема 4 Показ в екскурсійній діяльності	10	2	2			6	6	1				5
Тема 5 Особливості розповіді в екскурсії	10	2	2			6	6	1				5
Тема 6 Культура мови і міміка екскурсовода	10	2	2			6	6	1				5
Тема 7 Виховна мета екскурсії, підготовка екскурсантів до екскурсії	10	2	2			6	6	1				5
Разом за розділом 1	70	14	14			42	41	6				35
Розділ 2 Надання екскурсійної послуги												
Тема 8 Техніка проведення екскурсії	13	2	2			9	10	1				9
Тема 9 Техніка безпеки під час екскурсії проведенні екскурсій	13	2	2			9	10	1				9
Тема 10 Правила поведінки під час екскурсій	12	2	2			8	9	1				8
Тема 11 Правові засади екскурсійної діяльності	12	2	2			8	9	1				8
Тема 12 Диференціація екскурсійного обслуговування	12	2	2			8	9	1				8
Тема 13 Екскурсовод як професія	12	2	2			8	9	1				8
Тема 14 Створення та оцінювання екскурсійної послуги	12	2	2			8	8	1				7
Тема 15 Ринок екскурсійних послуг	12	2	2			8	8	1				7
Тема 16 Інновації в екскурсійній діяльності	12	2	2			8	7					7
Контрольна робота							60					60
Разом за розділом 2	110	18	18			74	79	8				71
Усього годин	180	32	32			116	180	14				166

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Створення карти знайомства	2
2	Найцікавіша екскурсія в місті ...	2
3	Картка екскурсійного об'єкту	2
5	Підготовка «портфелю екскурсовода»	2
6	Нанесення маршруту екскурсії на карту Google Maps	2
7	Створення технологічної карти екскурсії	2
8	Покращення дикції екскурсовода	2
9	Інструкція як підготуватися до екскурсії	2
10	Техніка безпеки під час екскурсії	2
11	Створення чат-боту екскурсійного маршруту	2
12	Оцінювання екскурсійної послуги	2
13	Просування екскурсійних послуг на ринку	2
14	Інклюзія в екскурсійній діяльності	2
15	Діяльність екскурсійної організації	2
16	Інноваційні технології в екскурсійній діяльності	2
Разом		32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		ден	заоч
1	Підготовка презентації до практичних робіт	100	-
2	Нанесення маршруту екскурсії на карту Google Maps	-	30
3	Створення чат-боту екскурсії в Телеграм	-	30
4	Вікторина «Техніка безпеки під час екскурсії на ... виробництво»	-	30
5	Підготовка переліку відео-екскурсій онлайн	16	16
6	Контрольна робота	-	60
Всього		116	166

6. Індивідуальне завдання – контрольна робота

Відповідно до навчального плану заочного відділення з курсу «Організація екскурсійної діяльності» студент/ка виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння теоретичних положень курсу. Контрольна робота складається із реальних кризових ситуацій під час проведення екскурсії, розв'язання яких покладається на екскурсовода. Розв'язання кожної проблемної ситуації важить 5 балів.

7. Методи навчання

Методи навчання – взаємодія між викладачем і студентами, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до студента, а також самостійної та індивідуальної роботи студента. При проведенні визначених планом видів занять використовуються такі методи:

- Під час викладення навчального матеріалу:
  - словесні (бесіда, пояснення, розповідь, інструктаж);
  - наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження);
  - практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
- За організаційним характером навчання:
  - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; - методи контролю та самоконтролю у навчанні;

- бінарні (поєднання теоретичного, наочного, практичного) методи навчання.

3. За логікою сприймання та засвоєння навчального матеріалу: індуктивно-дедукційні, репродуктивні, прагматичні, дослідницькі, проблемні тощо.

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою та глобальною мережею Інтернет; робота з відео реальних екскурсій, виконання тестових завдань, підготовка самостійної роботи і презентацій до практичних занять тощо. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем у залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми.

Під час лекцій використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод (реконструкція, лекція, пояснення, робота з джерелами, демонстрація тощо), проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи, коли викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування підпроблем. Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

8. Методи контролю

Методи контролю забезпечують перевірку ступеня досягнення кінцевих і конкретних цілей вивчення дисципліни. Призначені для кількісного і якісного оцінювання досягнутого при вивченні дисципліни рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей.

Контроль здійснюється за рейтинговою системою. Зміст курсу поділений на 2 змістових розділи. Кожний розділ включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу. Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль: виступи на семінарах, самостійна робота, контрольна робота і підсумковий контроль (іспит).

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних та практичних занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань під час виконання самостійної роботи студентів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати розрахункові, ситуаційні та інші задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити самостійні наукові дослідження та презентувати їх із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 3. Максимальна кількість за усі виступи: $16 \times 3 = 48$ балів.

3 бали – підготовка презентації з глибоким аналізом проблеми;

2 бали – створення презентації з мінімальними порушеннями умов;

1 бали – презентація з порушеннями параметрів структури або/і без посилання на джерела.

0 балів – пасивна присутність.

Критерії оцінювання робіт за самостійними завданням

За завдання з самостійної роботи здобувачі можуть набрати 12 балів максимально під час складання переліку відео-екскурсій, що розташовані у відкритому доступі Інтернет, кожна з яких має відповідати усім критеріям екскурсії.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 15 балів

Практичне питання – 10 балів

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму екзаменаційного білета (білет містить 40 тестових завдань, студент одержує 1 бал за кожну вірну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також додатково враховуватись такі види активностей здобувача:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);
- участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);
- участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти **екзамен в тестовій формі** (білет містить 20 тестових завдань, здобувач одержує 2 бали за кожну вірну відповідь) **дистанційно на платформі Moodle** в дистанційному курсі «Організація екскурсійної діяльності», режим доступу: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=2104>.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота																Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1								Розділ 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
24 бали (з них: активна робота на семінарських заняттях – 3 бали)								36 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 3 бали; за самостійну роботу – 12 балів)								60	40	100

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за чотирирівневою шкалою
90-100	відмінно
80-89	добре
70-79	
60-69	задовільно
50-59	
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Організація екскурсійної діяльності: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 «Туризм» / укл. Н. В. Аксьонова. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 240 с
2. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Альтерпрес РА, 2012. 444 с.
3. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: Навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с.
4. Поколотна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 180 с.
5. Чагайда І. М., Грибанова С. В. Екскурсознавство: Навчальний посібник. Київ : ІТФПУ, 2004 240 с.

Допоміжна література

1. Architectural tourism: site seeing, itineraries and cultural heritage by Shelly Hornstein, Lund Humphries, London, UK, 2020, 192 p.
2. Cultural and heritage tourism: an introduction by Dallen J. Timothy, Bristol, UK, Channel View Publications, 2020, 576 p.
3. Domínguez-Quintero Ana M., González-Rodríguez M. Rosario & Paddison Brendan. The mediating role of experience quality on authenticity and satisfaction in the context of cultural-heritage tourism // Current Issues in Tourism, 2020, 23:2, 248-260.
4. Hall C. Michael. Heritage, heritage tourism and climate change // Journal of Heritage Tourism, 2016, 11:1, 1-9.
5. How to Start a Tour Guiding Business, by The GEM Institute of Travel Career Development 2010. 298 p.
6. Kim Hyojin, Kim Byunggook. The evaluation of visitor experiences using the peak-end rule // Journal of Heritage Tourism, 2019, 14:5-6, P. 561-573,
7. Kim Soojung, Whitford Michelle, Arcodia Charles. Development of intangible cultural heritage as a sustainable tourism resource: the intangible cultural heritage practitioners' perspectives // Journal of Heritage Tourism, 2019, 14:5-6, P. 422-435,
8. Nguyen Thi Hong Hai Creating heritage for tourism // Journal of Heritage Tourism, 2019, 14:5-6, P. 585-586
9. Nguyen Thi Hong Hai, Cheung Catherine. Chinese heritage tourists to heritage sites: what are the effects of heritage motivation and perceived authenticity on satisfaction? // Asia Pacific Journal of Tourism Research, 2016, 21:11, P. 1155-1168,
10. Prayag Girish & Del Chiappa Giacomo. Nostalgic feelings: motivation, positive and negative emotions, and authenticity at heritage sites // Journal of Heritage Tourism, 2021 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1743873X.2021.1874000>

11. Trunfio Mariapina, Della Lucia Maria, Campana Salvatore, Magnelli Adele. Innovating the cultural heritage museum service model through virtual reality and augmented reality: the effects on the overall visitor experience and satisfaction // Journal of Heritage Touris, 2021, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1743873X.2020.1850742>
12. Альтгайм Л. Б. Основне значення та принципи організації екскурсійних послуг. Вісник Хмельницького національного університету: Економ. науки. 2014. № 6(1). С. 215-219
13. Арсененко І. А., Іванова В. М. Екскурсійна діяльність як основа функціонування ринку екскурсійних послуг. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова Сер. 4. Географія і сучасність. 2015. Вип. 19 (33).
14. Булаєнко В. О. Екскурсійна діяльність як елемент навчально-виховного процесу. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. : Бібліотекознавство. Книгознавство. 2013. Вип. 3. С. 254-258.
15. Загорянська О. Л. Екскурсійна діяльність як перспективний напрям розвитку туристичної галузі. Вісник Хмельницького національного університету. 2020, № 3 С.72-76
16. Зінченко В. А. Екскурсологія як туризмологічна наука. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. 2010. Випуск 8. С. 211-223.
17. Кисельова О. Б., Кондратьєва Л. О. ІТ-інструменти розробки віртуальних екскурсій. Сучасні тенденції організаційно-методологічного забезпечення підготовки фахівців: проблеми та шляхи їх вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції з проблем вищої освіти і науки (18 листопада 2019 р.) Харків, 2019. С. 323-327.
18. Лисюк Т. В., Терещук О. С., Дмитрук О. О. Екскурсійне обслуговування у структурі туристичного продукту. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28-1. С. 172-178.
19. Літовка-Деменіна С. Г. Питання готовності майбутнього фахівця сфери туризму до здійснення екскурсійної діяльності.Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». 2016. Вип. 52. С. 134-143.
20. Поколотна М., Корнєєва С., Коваленко Д. Особливості організації та проведення екскурсії для осіб з обмеженими можливостями. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2019. № 10. С. 210-218.
21. Романенко О. В. Організація екскурсійних послуг. Культура народів Причорномор'я. 2009. № 176. С. 159-161.
22. Сокол Т. Г., Семенюк М. М. Сучасний стан розвитку екскурсійної справи в Україні. Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.). К.: Університет «КРОК», 2018. С. 769-771
23. Сокол Т. Г., Плиська І. І. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг України. Вчені записки Університету «КРОК». Серія «Економіка». 2017. Вип. 47. С. 165-170
24. Федоров О., Афоніна Ю. Найновіші досягнення інформаційних технологій і туризм нові виклики і можливості. Наукові записки ВДПУ, серія: Педагогічні науки. 2011. Вип. 107. С. 218-227
25. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. Київ: Кондор, 2004. 164 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державне агентство України з туризму та курортів. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – URL: www.tourism.gov.ua

2. ДСТУ 28681.1-95 Туристсько-екскурсійне обслуговування. Проектування туристських послуг
3. ДСТУ 28681.2-95 «Загальні вимоги»
4. ДСТУ 28681.3-95 Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги щодо забезпечення безпеки туристів і екскурсантів
5. ДСТУ EN 15565:2016 «Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів» (EN 15565:2008, IDT). [Електронний ресурс]. URL: [http://www.me.gov.ua/Documents / Detail?lang=uk-UA&id=ecfd6c5a-1760-4d8d-a9313a63f64e2310&title=Galuzevi Standarti](http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=ecfd6c5a-1760-4d8d-a9313a63f64e2310&title=Galuzevi%20Standarti)
6. Про охорону культурної спадщини [Електронний ресурс] : Законом України // Верховна Рада України. – Чинний. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
7. Природно-заповідний фонд України. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.pzf.in.ua/index.php/lmm-look>.
8. Сторінка курсу "Організація екскурсійної діяльності" на платформі Moodle Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. URL: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=2104>
9. European federation of tourist guide associations [Electronic resource]. URL: <http://www.feg-touristguides.com>.
10. World Federation of Tourist Guide Associations [Electronic resource]. URL: <http://www.wftga.org>.
11. World Tourism Organisation. UNWTO [Electronic resource]. URL: <http://www2.unwto.org>.

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Організація екскурсійної діяльності», режим доступу: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=2104>.